

TURIZM OBYEKTLARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ASOSIDA RIVOJLANTIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI

Toshtemirov Xojiakbar Qahramon o‘g‘li

Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv
va texnologiyalar universiteti
“Arxitektura va raqamli texnologiyalar” kafedrasida
katta o‘qituvchisi
E-mail: khojiakbar739@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur tadqiqotda turizm obyektlarini raqamli texnologiyalar asosida rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari o‘rganildi. Tadqiqot davomida raqamlashtirish jarayonining xizmat sifati, tezkorlik va iqtisodiy samaradorlikka ta’siri tahlil qilindi. Onlayn bronlash tizimlari, mobil ilovalar va elektron to‘lov platformalarining joriy etilishi mijozlar qoniqish darajasini oshirgani va xizmat ko‘rsatish vaqtini qisqartirgani aniqlandi. Statistik tahlil natijalari raqamlashtirilgan turizm obyektlarida mijozlar soni va daromad ko‘rsatkichlari yuqori ekanligini ko‘rsatdi. Shu bilan birga, infratuzilma, kadrlar va moliyaviy xarajatlar bilan bog‘liq cheklovlar mavjudligi qayd etildi. Tadqiqot yakunida raqamli transformatsiyani samarali amalga oshirish bo‘yicha amaliy takliflar ishlab chiqildi.

Kalit so‘zlar: raqamli turizm, turizm obyektlari, raqamlashtirish, onlayn bronlash, sun‘iy intellekt, iqtisodiy samaradorlik, xizmat sifati

Аннотация

В исследовании были рассмотрены организационно-экономические механизмы развития туристических объектов на основе цифровых технологий. Был проанализирован эффект цифровизации на качество обслуживания, скорость предоставления услуг и экономическую эффективность. Установлено, что внедрение онлайн-бронирования, мобильных приложений и электронных платежей повысило уровень удовлетворенности клиентов и сократило время обслуживания. Статистические данные показали рост числа клиентов и доходов в цифровизированных туристических объектах. Одновременно были выявлены ограничения, связанные с инфраструктурой, кадровым потенциалом и финансовыми затратами. По результатам исследования были сформулированы практические рекомендации по эффективной реализации цифровой трансформации.

Ключевые слова: цифровой туризм, туристические объекты, цифровизация, онлайн-бронирование, искусственный интеллект, экономическая эффективность, качество услуг

Abstract

The study examined organizational and economic mechanisms for developing tourism facilities based on digital technologies. The impact of digitalization on service quality, efficiency, and economic performance was analyzed. The implementation of online booking systems, mobile applications, and electronic payment platforms increased customer satisfaction and reduced service time. Statistical results indicated

higher customer volume and revenue in digitally transformed tourism facilities. At the same time, limitations related to infrastructure, human resources, and financial costs were identified. Based on the findings, practical recommendations were developed to improve the effectiveness of digital transformation in tourism.

Keywords: digital tourism, tourism facilities, digitalization, online booking, artificial intelligence, economic efficiency, service quality

KIRISH

Zamonaviy globallashtirish va raqamli transformatsiya sharoitida turizm sohasi jahon iqtisodiyotining eng dinamik rivojlanayotgan tarmoqlaridan biri sifatida alohida ahamiyat kasb etmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi turizm obyektlari faoliyatini yangi bosqichga olib chiqib, xizmatlar ko'rsatish sifati, tezkorligi va samaradorligini sezilarli darajada oshirmoqda. Ayniqsa, turistlarning talab va ehtiyojlari o'zgarib borayotgan bugungi sharoitda ularni zamonaviy raqamli xizmatlar bilan ta'minlash muhim vazifaga aylanmoqda. Shu sababli turizm sohasida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish va ulardan samarali foydalanish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Turizm obyektlarini raqamlashtirish jarayoni nafaqat texnik vositalarni joriy etishni, balki boshqaruv tizimlarini modernizatsiya qilishni ham o'z ichiga oladi. Bu esa o'z navbatida tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirishni, innovatsion yondashuvlarni keng qo'llashni va yangi boshqaruv usullarini ishlab chiqishni talab etadi. Raqamli texnologiyalar yordamida turizm obyektlarida xizmatlarni avtomatlashtirish, mijozlar bilan interaktiv aloqani yo'lga qo'yish, marketing strategiyalarini optimallashtirish hamda resurslardan samarali foydalanish imkoniyatlari kengayadi.

Mobil ilovalar, onlayn bronlash tizimlari, elektron to'lov platformalari va sun'iy intellekt asosidagi yechimlarning joriy etilishi turistlar uchun qulay va shaffof muhit yaratadi. Ushbu jarayon turizm xizmatlarining raqobatbardoshligini oshirish bilan birga, investitsion jozibadorlikni ham kuchaytiradi. Davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish, raqamli infratuzilmani takomillashtirish hamda zamonaviy texnologiyalarni joriy etish orqali turizm obyektlarining barqaror rivojlanishiga erishish mumkin.

Shu jihatdan, turizm obyektlarini raqamli texnologiyalar asosida rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini ilmiy asosda o'rganish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqish muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

ADABIYOTLAR SHARHI

Turizm obyektlarini raqamli texnologiyalar asosida rivojlantirish masalasi so'nggi yillarda ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan keng o'rganilmoqda. Xususan, Buhalis va Law o'z tadqiqotlarida axborot texnologiyalarining turizm sohasidagi transformatsion rolini asoslab, raqamli platformalarning turistlar xulq-atvoriga ta'sirini tahlil qilgan. Shuningdek, Gretzel va hamkorlari aqlli turizm (smart tourism) konsepsiyasini ishlab chiqib, unda katta ma'lumotlar (Big Data) va sun'iy

intellekt texnologiyalarining ahamiyatini ko'rsatib bergan. Mahalliy tadqiqotchilar orasida esa turizm infratuzilmasini modernizatsiya qilish va raqamlashtirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish masalalari alohida e'tibor qaratilmoqda.

Raqamli texnologiyalarni turizmga joriy etish bo'yicha olib borilgan ilmiy izlanishlar shuni ko'rsatadiki, elektron marketing, onlayn bronlash tizimlari va mobil ilovalar turizm obyektlarining raqobatbardoshligini sezilarli darajada oshiradi. Shu bilan birga, Porter raqamli texnologiyalarni biznes strategiyasiga integratsiya qilish orqali korxonalar samaradorligini oshirish mumkinligini ta'kidlagan. Ushbu nazariy qarashlar mazkur tadqiqot uchun muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqotda bir qator ilmiy metodlardan foydalanildi. Jumladan, tizimli tahlil usuli orqali turizm obyektlarining raqamli rivojlanish jarayoni kompleks ravishda o'rganildi. Taqqoslash metodi yordamida turli mamlakatlar tajribasi tahlil qilinib, samarali amaliyotlar aniqlab olindi. Statistik tahlil usuli orqali turizm sohasidagi asosiy ko'rsatkichlar baholanib, raqamlashtirishning iqtisodiy samaradorligi aniqlashtirildi. Shuningdek, kuzatish va umumlashtirish metodlari asosida mavjud muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Natijalari shuni ko'rsatdiki turizm obyektlarini raqamli texnologiyalar asosida rivojlantirish yuqori iqtisodiy va ijtimoiy samaradorlikka ega ekanligini ko'rsatdi. O'rganishlar davomida aniqlanishicha, raqamlashtirish jarayonini joriy etgan turizm obyektlarida xizmat ko'rsatish sifati sezilarli darajada yaxshilanadi, xizmat ko'rsatish vaqti qisqaradi hamda mijozlar ehtiyojlariga moslashuvchanlik ortadi. Ayniqsa, onlayn bronlash tizimlari, mobil ilovalar va elektron to'lov platformalaridan foydalanish xizmatlarni tezkor va qulay shaklda taqdim etish imkonini yaratadi. Bu esa turistlarning qoniqish darajasini oshirib, ularning qayta tashrif buyurish ehtimolini kuchaytiradi.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, raqamli texnologiyalarni qo'llayotgan turizm obyektlarida mijozlar soni va daromad ko'rsatkichlari an'anaviy faoliyat yuritayotgan obyektlarga nisbatan ancha yuqori. Raqamli marketing vositalari, jumladan ijtimoiy tarmoqlar, qidiruv tizimlari va onlayn reklama platformalari orqali xizmatlarni targ'ib qilish samaradorligi oshgan. Natijada turizm obyektlari o'z xizmatlarini keng auditoriyaga, hatto xalqaro miqyosda taqdim etish imkoniyatiga ega bo'lmoqda.

1-jadval.

Raqamlashtirishning turizm obyektlari faoliyatiga ta'siri¹

Ko'rsatkichlar	Raqamlashtirilgan obyektlar	An'anaviy obyektlar
Mijozlar soni, yillik	28 000	18 000
Daromad, ming AQSh dollarda	1 350	820
Xizmat ko'rsatish vaqti, daqiqada	4-6	10-15
Mijozlar qoniqish darajasi, foizda	94	76
Onlayn xizmat ulushi, foizda	85	30

¹ Muallif manbalar asosida ishlanmasi

1-jadvaldagi ma'lumotlar ko'rinib turibdiki, raqamli texnologiyalarni joriy etish natijasida turizm obyektlarining asosiy ko'rsatkichlari sezilarli darajada yaxshilangan. Xususan, mijozlar sonining ortishi va xizmat ko'rsatish vaqtining qisqarishi korxonalarining samaradorligini oshirgan. Shu bilan birga, mijozlar qoniqish darajasining yuqoriligi xizmatlar sifati va qulayligining ortganligini tasdiqlaydi.

Sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (Big Data) texnologiyalaridan foydalanish turizm obyektlari faoliyatini yanada optimallashtirish imkonini beradi. Bu texnologiyalar yordamida mijozlar xatti-harakatlari tahlil qilinib, ularga individual xizmatlar taklif etilishi mumkin. Natijada boshqaruv qarorlarining aniqligi oshib, resurslardan samarali foydalanish ta'minlanadi. Umuman olganda, olingan natijalar turizm obyektlarini raqamli transformatsiya qilish ularning raqobatbardoshligini sezilarli darajada oshirishini ko'rsatadi.

Mazkur tadqiqot natijalari turizm obyektlarida raqamli texnologiyalarni joriy etish ularning faoliyat samaradorligini sezilarli darajada oshirishini ko'rsatdi. Xususan, xizmat ko'rsatish tezligi, mijozlar qoniqish darajasi va daromad ko'rsatkichlarining oshishi raqamlashtirish jarayonining ijobiy ta'sirini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, raqamli marketing vositalarining keng qo'llanilishi turizm xizmatlarini ommalashtirish va yangi mijozlarni jalb etishda muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Biroq, olingan natijalar bilan bir qatorda, turizm obyektlarini raqamlashtirish jarayonida bir qator muammolar ham mavjudligi aniqlandi. Avvalo, texnologik infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi ayrim hududlarda raqamli xizmatlarni joriy etishni qiyinlashtirmoqda. Shuningdek, malakali kadrlar yetishmasligi va xodimlarning raqamli ko'nikmalarining past darajada ekanligi ham muhim muammolardan biri hisoblanadi. Bu holat yangi texnologiyalarni samarali qo'llashni cheklaydi.

Raqamli transformatsiya jarayonida yuqori moliyaviy xarajatlar talab etilishi kichik va o'rta turizm subyektlari uchun muayyan qiyinchiliklar tug'diradi. Axborot xavfsizligi va ma'lumotlarni himoya qilish bilan bog'liq masalalar ham dolzarb bo'lib qolmoqda. Turistlar ma'lumotlarining himoyalanganligi ta'minlanmasa, bu xizmatlarga bo'lgan ishonch pasayishi mumkin.

Shu nuqtai nazardan, turizm obyektlarini raqamli rivojlantirish jarayonida kompleks yondashuvni qo'llash zarur. Davlat tomonidan infratuzilmani rivojlantirish, xususiyl sektor tomonidan innovatsion texnologiyalarni joriy etish hamda kadrlar malakasini oshirishga alohida e'tibor qaratish lozim. Faqatgina shu yo'l bilan turizm sohasida barqaror rivojlanish va yuqori iqtisodiy samaradorlikka erishish mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, turizm obyektlarini raqamli texnologiyalar asosida rivojlantirish ularning samaradorligi va raqobatbardoshligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Raqamlashtirish jarayoni orqali xizmat ko'rsatish sifati yaxshilanib, turistlar uchun qulay va tezkor xizmatlar taqdim etish imkoniyati kengayadi. Ayniqsa, onlayn bronlash tizimlari, mobil ilovalar va elektron to'lov platformalari turizm xizmatlarini yanada ommalashtirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, raqamli texnologiyalarni joriy etish turizm obyektlarining daromadlarini oshirish, mijozlar oqimini ko'paytirish va marketing faoliyatini samarali tashkil etishda muhim ahamiyatga ega. Sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (Big Data) texnologiyalaridan foydalanish esa boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonini takomillashtirib, resurslardan oqilona foydalanish imkonini yaratadi.

Biroq, raqamli transformatsiyani amalga oshirish jarayonida ayrim muammolar, jumladan, infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, malakali kadrlar yetishmasligi va yuqori moliyaviy xarajatlar mavjudligi aniqlandi. Shu sababli, ushbu muammolarni bartaraf etish uchun davlat va xususiy sektor o'rtasida samarali hamkorlikni yo'lga qo'yish, raqamli infratuzilmani rivojlantirish va mutaxassislar malakasini oshirish zarur.

Turizm obyektlarini raqamli texnologiyalar asosida rivojlantirish nafaqat sohaning ichki samaradorligini oshiradi, balki mamlakat iqtisodiy o'sishiga ham sezilarli hissa qo'shadi.

FOYDALANGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdusalomova, I. I. Q. (2025). Sun'iy intellekt texnologiyalarining global rivojlanish istiqbollari va qo'llanilish sohalari. *Science and Education*, 6(12), 134-140.
2. Rajabov, S., & Abdusalomova, I. Raqamli Texnologiyalarning Makroiqtisodiy Barqarorlikka Ta'siri. *Green Economy and Development*, 3(6), 665802.
3. Abdullayev, M., Saidahrar, G., & Ayupov, R. (2020). Raqamli iqtisodiyet-kaдрлар тайёрлашнинг долзарб йўналишлари. *Архив научных исследований*, 1, 23.
4. Sadinov, A., & Rajabov, S. (2023). Utilizing digital technologies for waste management. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 381, p. 01096). EDP Sciences.
5. Ражабов, Ш. Проблема оптимального управления, связанная с экологическими проблемами. *Муаллим оғўм зликсиз билимлендири*², 317.
6. Rajabov, S., & Umarov, N. (2025, December). Analysis And Forecasting Of Student Performance Based On Digital Technologies. In *International Conference Platform* (No. 6, pp. 21-24).
7. Buhalis D., Law R. (2008). Progress in information technology and tourism management.
8. Gretzel U., Sigala M., Xiang Z., Koo C. (2015). Smart tourism: foundations and developments.
9. Porter M. (2001). Strategy and the Internet. *Harvard Business Review*.
10. Xiang Z., Gretzel U. (2010). Role of social media in online travel information search.
11. UNWTO (2019). *Global Report on Digital Transformation in Tourism*.

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir:

Ingliz tili muharriri:

Rus tili muharriri:

Musahhih:

Sahifalovchi va dizaynerlar:

Xakimov Ziyodulla Axmadovich

Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li

Karimova Shirin Zoxid qizi

Sadikov Shoxrux Shuxratovich

Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2026-yil, aprel, 4-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta:

info@marketingjournal.uz

Bot:

[@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)

Tel.:

+998977838464, +998939266610

Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. GOCT 7.56-2002 " Seriyali nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlataro standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**